

Prof. Dr. İlhan Helvacı
İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Miras Hukuku - 31.03.2026 – 2. Dönem - 5. Hafta 1. Ders

Bugün itibariyle mirasın geçmesinin sonuçlarını göreceğiz. Özellikle koruma önlemlerine yer vereceğim. Arkasından koruma önlemleri bittikten sonra, mirasın kazanılması ile ilgili açıklamalarda bulunacağım. Özellikle miras yasal ve atanmış mirasçılar tarafından nasıl kazanılıyor, vasiyet konusu mal varlığı değerleri vasiyet alacaklıları tarafından nasıl kazanılıyor bunlara zaman ayıracağım.

Mirasın Geçmesinin Sonuçları

Birçok temel ilkeyi zaten biliyorsunuz. Külli halefiyet, külli intikal, kendiliğinden intikal vb.

Artık koruma önlemlerine değinmemiz lazım: Koruma önlemleri deyince biz temelde defter tutmayı, terekenin mühürlenmesini, terekenin resmen yönetilmesini anlıyoruz.

Bir de vasiyetnamelerle ilgili bazı işlemler var, onları anlıyoruz.

Bu derste bütün bunlarla bağlantılı olan miras hukukunun en temel taşlarından birisi olan yasal mirasçılık belgesini, atanmış mirasçılık belgesini, bir kişinin vasiyet alacaklısı sıfatına sahip olduğunu gösteren belgeyi de ele alacağız.

Koruma Önlemleri

Medenî Kanunumuzun 589 ve devamındaki maddelerindeyiz. Bu maddelere baktığımız zaman öncelikle neyi görüyoruz? Kanun koyucunun önce “*Genel olarak*” kenar başlığı altında 589. maddeyi sevk ettiğini görüyoruz.

Bu birinci ayırdaki hükümlerin amacı nedir? Bir defa bunu saptayalım. Amaç terekenin ne yapılabilmesi? Korunması, mirasçılara olması gereken şekilde tesliminin sağlanabilmesi. Bu çerçevede de mirasın olması gereken şekilde taksimine imkân sağlanması.

Örneğin terekede bir taşınır mal (otomobil) var, korunması gerekiyor ama koruma altına alınmadan çürümeye terk ediliyor. Bir taşınmaz tereke malı var. Mirasçılar arasındaki çeşitli çatışmalardan dolayı veya belirsizliklerden dolayı bu taşınmaz ne yazık ki bakımsız kalıyor. Hâlbuki kiraya verilebilmesi ve kira geliri elde edilmesi mümkün. Değil mi?

Önce TMK m. 589’u bir okuyalım, Şimdilik ilk iki fıkra ile yetineceğim:

“Mirasbırakanın yerleşim yeri sulh hâkimi, istem üzerine veya re’sen tereke mallarının korunması ve hak sahiplerine geçmesini sağlamak üzere gerekli olan bütün önlemleri alır.

Bu önlemler, özellikle kanunda belirtilen hâllerde terekede bulunan mal ve hakların yazımına, terekenin mühürlenmesine, terekenin resmen yönetilmesine ve vasiyetnamelerin açılmasına ilişkindir.”

Görüldüğü üzere amaç hükmün 1. fıkrasına göre de terekenin korunması ve hak sahiplerine geçmesinin sağlanması.

Önlemler hükmün 2. fıkrada belirlenmiş. Terekenin defterinin tutulması, tereke değerlerinin mühürlenmesi ve terekenin resmen yönetilmesi.

Nitekim m. 590’da defter tutma, m. 591’de terekenin mühürlenmesi, m. 592-593’te terekenin resmen yönetilmesi ayrı ayrı düzenlenmiş.

Bir de mirasçıların bilinmemesine ilişkin m. 594 ile vasiyetnamelere ilişkin m. 595’in sevk edildiğini görüyoruz.

Bu çerçevede kanun koyucu, mirasbırakanın son yerleşim yeri sulh mahkemesini yetkili kılıyor. Mirasbırakanın son yerleşim yeri mahkemesi bu tereke mallarının korunması ve hak sahiplerine geçmesi bakımından gerekli olan bütün tedbirleri almak hak ve yetkisine sahip.

Hatta bu görevleri yerine getirmekle yükümlü. Ama sulh hakimliği nasıl harekete geçebilir? Ya talep üzerine ya da kendiliğinden harekete geçebilir.

Talep üzerine harekete geçebilir. Yani mirasçılardan biri mahkemenin kapısını çalabilir ve diyebilir ki: *“Ey mirasbırakanın son yerleşim yeri sulh hukuk mahkemesi, terekenin korunması ve hak sahiplerine geçmesi için lütfen gerekli tedbirleri al.”*

Hâkim kendiliğinden de (re’sen de) harekete geçebilir.

Evet, mirasbırakanın son yerleşim yeri sulh hukuk mahkemesi, terekenin korunması ve hak sahiplerine geçmesi için yetkili olan mahkeme. Ama kişi son yerleşim yerinden farklı bir yerde de vefat edebilir. Örneğin kişi seyahat ederken, yerleşim yerinden başka bir yerde bulunan bir hastanede tedavi edildiği sırada ya da şehir dışında geçirdiği bir kazada da vefat edebilir vs.

Örneğin İstanbul’da yaşayan bir kişi seyahatte iken Antalya’da geçirdiği bir kazada hastaneye kaldırılabilir. Ya da İstanbul’da yaşayan bir kişi geçirdiği bir hastalık nedeniyle Ankara’da bulunan bir hastanede tedavi görmeye başlayabilir. Bu kişi örneğin Antalya’da geçirdiği kazada vefat ettiyse oradaki sulh hukuk mahkemesi onun yanında bulunan malvarlığı değerlerinin korunması için gereken tedbirleri alır. Kişinin, bavulları, çantası, cep telefonu, yanındaki birtakım evrak, bir miktar para, giysileri vs.

Bakınız Medenî Kanun m. 589’dayız. Madde 589/f. 4’ü tekrar hatırlatayım. Hatırlarsanız geçen derste de bu hükme değinmiştim:

“Mirasbırakan, yerleşim yerinden başka bir yerde ölmüş ise, o yerin sulh hâkimi bu ölümü yerleşim yeri sulh hâkimine gecikmeksizin bildirir ve mirasbırakanın ölüm yerinde bulunan mallarının korunması için gerekli önlemleri alarak bununla ilgili dosyayı ve varsa vasiyetnameyi yerleşim yeri sulh hâkimine gönderir.”

(1) *“Mirasbırakan, yerleşim yerinden başka bir yerde ölmüş ise, o yerin sulh hâkimi bu ölümü yerleşim yeri sulh hâkimine gecikmeksizin bildirir ...”*: Bir defa kişinin vefat ettiği yerdeki sulh hukuk mahkemesi, bu durumu, kişinin yerleşim yerindeki sulh hukuk mahkemesine gecikmeksizin bildirmekle yükümlü.

(2) Başka ne gibi yükümlülükleri var? “... ve mirasbırakanın ölüm yerinde bulunan mallarının korunması için gerekli önlemleri alarak ...”: Örneğin çantası, bavulu, cep telefonu, örneğin arabası, bisikleti, motosikleti her neyse bunların korunması için gerekli önlemleri alma yükümlülüğü var.

(3) Ardından “... bununla ilgili dosyayı ve varsa vasiyetnameyi yerleşim yeri sulh mahkemesine gönderir.”: Örneğin hastanede tedavi görmekte olan kişi hastanede bir el yazılı vasiyetname yaptı, o bulundu. Bu vasiyetnamenin korunması için kişinin son yerleşim yeri sulh hâkimine göndermekle yükümlü.

Şimdi gördüğümüz gibi (1) Bildirim yükümlülüğü var. (2) Orada bulunan malları muhafaza etme yükümlülüğü var. (3) Arkasından da örneğin çantasında vasiyetnamesi bulundu bunu muhafaza etme ve gönderme yükümlülüğü var.

Peki, şimdi kişinin son yerleşim yeri sulh hukuk mahkemesinin yapacağı işlemlere dönelim. Bir defa terekenin nesi gerekecek? Defterinin tutulması gerekecek. Sonra ne gerekecek? Bu terekede bulunan, defter tutma esnasında saptanan bazı malların mühür altına alınması gerekecek. Değerli ziynet eşyalarının, kıymet arz eden diğer eşyanın bir defa mühürlenmesi gerekecek, değil mi? Muhafaza altına alınması gerekecek. Başka?

Meslekte şöyle hâllerle karşı karşıya kalacaksınız: Örneğin Vasiyetname açılmış. Murisin bir mirasçısını ıskat ettiği görülmüş.

Ama ıskat edilen kişi diyor ki “*İskat tasarrufu geçerli değil, aslında muris yanılıyor, onun sözünü ettiği eylemleri yapan ben değilim, A isimli kişi, muris A'yı ıskat edecekken isimlerimizi karıştırmış ve benim adımı zikretmiş. Oysaki A değil ben mirasçiyim.*”

Ama bu sırada da diğer mirasçılar mirası neredeyse paylaşmak üzereler. Diğer mirasçılar bu ıskatın iptali için dava açan mirasçının haklarına itibar etmiyorlarsa, bu şahsın var olduğunu iddia ettiği miras menfaatinin korunması gerekecek. Onu nasıl koruyacağız?

Ya da vefattan sonra bir kişi babalık davası açmış. Diyor ki “*Aslında ben vefat eden bay M'nin evladıyım. Babalık davası açtım. Mirasçısı olduğum ortaya çıkacak.*” Şimdi diğer mirasçılar da adeta şok geçirmişler. Rahmetli babalarının evlilik dışı bir çocuğu olduğu iddiası

ile karşı karşıya kalmışlar. Tam da mirası paylaşmak üzere idiler. Hatta bir an önce paylaşacaklar. Peki bizim bu kişinin var olduğunu iddia ettiği miras menfaatini korumamız gerekmeyecek mi? Korumamız gerekecek.

İşte bu gibi durumlarda ne yapıyor kanun koyucu? Terekenin defterinin tutulması, tereke içerisindeki bazı malvarlığı değerlerinin mühürlenmesi, terekeye bir yönetici atanması gibi önlemlere yer veriyor. Az sonra açıklayacağım.

Bütün bunlar bir masrafi gerektirmeyecek mi? Elbette bir masrafi gerektirecek. O zaman ne yapılması lazım? Bir defa mahkeme talep üzerine harekete geçtiyse, gelecekte terekeden alınmak şartıyla talep edenden bu masrafları ödemesini isteyecek. Yok eğer kendisi re'sen harekete geçtiyse bu masraflar Devlet tarafından karşılanacak, daha sonra yine bunların terekeden tahsili söz konusu olacak. Zira TMK m. 589/f. 3'e göre:

“Önlemlerle ilgili giderler, ileride terekeden alınmak üzere, başvuran kişi tarafından; önleme hâkimin re'sen karar verdiği hâllerde Devlet tarafından karşılanır.”

Bir de tabii vasiyetnamelerin açılmasına ilişkin hükümler var. Onlar da önemli. Çünkü vefat eden şahsın son arzularının yerine getirilmesi gerekiyor.

Murisin yaptığı vasiyetname hiçbir zaman gün ışığına çıkmazsa, hiçbir zaman mahkemenin önüne gelmezse, hiçbir zaman mirasçılar tarafından dile getirilmezse ne olacak? Notere emanet edilmemiş bir el yazılı vasiyetname düşünün. O vasiyetnamenin hükümleri icra edilemeyecek. Dolayısıyla bu koruma önlemlerinin içerisinde neler var? Dediğim gibi terekenin defterinin tutulması, terekenin mühürlemesi, terekenin resmen yönetilmesi ve vasiyetnamelerin açılmasına dair düzenlemeler var. Ona da sırası gelince değineceğim.

I-) Terekenin Defterinin Tutulması

Şimdi gelelim biz defter tutmaya. 590. maddeden bahsediyoruz. 590. madde gayet yalın bir şekilde kaleme alınmış ve her şeyi açık açık bize anlatıyor.

1-) TMK m. 619 ile Farkı

Ama benim önce sizi uyarmam gerekiyor. Ben öğrenci olsam 590. maddenin yanına ≠ m. 619 yazardım. TMK m. 619 resmî defter tutmaya ilişkin bir düzenlemedir. Şöyle ki:

Mirasın intikalinden sonra mirasçılar mirası reddedebilecekleri gibi mirasın resmî defterinin tutulmasını da talep edebilirler. Bu bağlamda “*Terekede ne kadar taşınır, taşınmaz mal var, ne kadar alacak var, ne kadar borç var, neyin nesi biz bir bilelim de ondan sonra karar verebilelim!*” diyebilirler.

Örneğin kişi emekli öğretmen olan annesini kaybetti ve zaten annesinin hiçbir şeyi olmadığını biliyor. Ama bir iş insanının vefat ettiğini varsayalım. O iş insanının acaba kime borcu var, kimden alacağı var, bankalarda hesapları var mı, taşınmazları neler, taşınırları neler, örneğin kefil olmuş mu, olmamış mı, senet imzalamış mı imzalamamış mı, acaba terekesi borca batık mı, değil mi, yoksa terekesi gerçekten de kıymetli malvarlığı değerlerini mi içeriyor, aktifler pasiflerden fazla mı?

“*Bunları bilsek de ona göre karar versek!*” diyen mirasçılara ne yapıyor kanun koyucu? Terekenin resmî defterinin tutulması yönünde bir hak sağlıyor. Bu da m. 619 ve devamında düzenlenmiş bulunuyor. Konuştuğumuz m. 590 ile m. 619 birbirinden farklı. Zira resmî defter tutulmasının sonucunda ortaya çıkan bir tablo var: Aktifler, pasifler, haklar, alacaklar, borçlar, menkuller, gayrimenkuller. Ve mirasçılara mahkemece kararlarının ne olacağının sorulması söz konusu olacak. Mahkeme diyecek ki: “*Ey Mirasçılar! Ne yapıyorsunuz? Kabul mü ediyorsunuz, ret mi ediyorsunuz? Terekenin resmi tasfiyesini mi istiyorsunuz? Terekenin tutulan deftere göre kabulünü mü tercih ediyorsunuz?*” Yani onlara böyle seçenekler sunuluyor. Bu resmî defter tutma meselesini ayrıca anlatacağım.

Hâlbuki şu anda konuştuğumuz defter tutma böyle bir süreç değil.

Şunu da hatırlatarak geçeyim: Mirasçılar mirası reddedebiliyorlar, mirasçılar mirasta resmî defter tutulmasını talep edebiliyorlar. Mirasçılar bir de ne talep edebiliyorlar? Resmî tasfiyeyi talep edebiliyorlar. Resmî tasfiye özellikle ve özellikle mirasbırakanın borçlarından sorumlu olmamayı sağlayan bir süreç. Uygulaması az ama gerçekten de önemli. Onu da zamanı gelince anlatacağım.

2-) TMK m. 590

Şimdi gelelim biz 590. maddeye. 590. maddenin birinci fıkrası diyor ki:

“Aşağıdaki sebeplerden birinin gerçekleşmesi hâlinde sulh hâkimi terekenin defterinin tutulmasına karar verir:”

Bunlar hangi hâller?

a-) TMK m. 590/b. 1

“1. Mirasçılar arasında vesayet altına alınmış olan veya alınması gereken kimse varsa,”

Örneğin mirasbırakan 90 yaşında ölmüş, geride sağ kalan eş ve üç çocuk bırakmış. Sağ kalan eş de 88 yaşında ve bir süredir de Alzheimer hastası. Ayırt etme gücünden yoksun. Çoktan vesayet altına alınmış.

Ya da sağ kalan eş Alzheimer hastası ama çocuklar zaten annelerine evde bakmaktalar. Annelerinin de o ana kadar hiçbir hukuki işlem yapması söz konusu olmamış. Yani vesayet altına alınmasına ihtiyaç duyulmamış. Dolayısıyla da bu konuda hiçbir girişimde bulunmamışlar. Anne Alzheimer hastası, ayırt etme gücünden yoksun şekilde hayatını sürdürüyor. Ama artık onun da eşinin ölümü nedeniyle birtakım hukuki işlemleri yapması gerekecek. Örneğin mirası reddedecek mi? Ya da terekenin taksimi sürecinde ne yapacak? Yani örneğin terekenin taksimi sürecinde bu sağ kalan eş nasıl irade açıklamasında bulunacak? Değil mi? Dolayısıyla bu eşe bir vasi atanması gerekecek.

Kısacası mirasçılar arasında vesayet altına alınmış bir şahıs varsa veya vesayet altına alınması gereken bir kişi varsa mahkemece terekenin defterinin tutulması gerekiyor.

b-) TMK m. 590/b. 2

İkinci bentte kanun koyucu diyor ki:

“2. Mirasçılardan biri uzun süreden beri bulunamıyorsa ve temsilcisi de yoksa,”

Örneğin üç evlat var, sağ kalan eş var. Ama üç evlattan birisini bulamıyoruz. Savaşta esir alınmış, bir başka ülkede mahsur kalmış, tutuklanmış, göz altına alınmış. Sonuç itibariyle bir yetkili temsilcisi de yok.

Ya da var ama dikkat! Bir yetkili temsilcisi var ama o, sadece boşanma davasında avukatlık yapmak üzere yetkilendirilmiş o kadar. Veya bazı taşınmaz malvarlığı değerlerinin satışı veya kiraya verilmesi için (uygulamada yerleşmiş deyimiyile) bir emlak komisyoncusuna yetki vermiş. Yani Borçlar Kanunundaki deyimiyile bir simsara, eski deyimiyile bir gayrimenkul tellalına yetki vermiş.

Şimdi bu kişinin bir temsilcisi var ama miras hukukuna ilişkin işlerinin yönetilmesi bakımından herhangi bir temsilcisi yok. Dolayısıyla bir mirasçı uzun zamandan beri bulunamıyorsa ve bir temsilcisi de yoksa yine terekenin defterinin tutulması gerekecek.

Dikkat bu mirasçının gaip olması şart değil. Bu mirasçının gayıplığına karar verilmiş olması şart değil.

Peki. Başka hangi ihtimaller var? Üçüncü bentteki ihtimal var.

c-) TMK m. 590/b. 3

“3. Mirasçılardan veya ilgililerden biri, ölüm tarihinden başlayarak bir ay içinde istemde bulunursa,”

Mirasçılardan biri veya ilgililerden biri ölüm tarihinden itibaren bir ay içinde *“Ey mirasbırakanın son yerleşim yeri sulh hukuk mahkemesi, bu terekenin defterini tut!”* derse mahkeme terekenin defterini tutmak zorunda. Yani var olan tereke mallarının listesini yapmak zorunda: Taşınırları yazmak zorunda, taşınmazları yazmak zorunda, hakları yazmak zorunda, alacakları yazmak zorunda. Dolayısıyla terekenin defterini tutmak zorunda.

Görüyorsunuz 590. maddenin 3. bendinde şöyle bir ifade var: Terekenin defterinin tutulmasını ilgililerden biri de talep edebilir diyor. İlgililer kim olabilir? Yasal mirasçılar zaten mirasçılar ifadesinin kapsamına girer. Mirasçılar ifadesinin kapsamına atanmış mirasçılar da girer.

Ama ilgililer ifadesinin kapsamına kimler girebilir? Vasiyet alacaklıları girebilir, değil mi?

Ayrıca sıradan alacaklılar da girebilir. Yani murisin alacaklıları, murisin borçları nasıl ödenecek, ne zaman ödenecek gibi birtakım kaygılarla, endişelerle ne yapabilirler? Terekenin defterinin tutulmasını talep edebilirler.

Kanun koyucu bize bir de şunu söylüyor 590. maddenin 2. fıkrasında:

“Defter tutma işlemi gecikmeksizin tamamlanır.”

Yani biz de defter tutma işlemi mümkün mertebe hemen başlamalı ve gecikmeksizin tamamlanmalı diyoruz.

II-) Terekenin Mühürlenmesi

Peki terekenin defterini tuttuk. Örneğin murisin arabası, bisikleti, motosikleti, televizyonu var, kasasından şu kadar para çıktı, şu taşınmazı var, şu kadar hisse senedi var, bu kadar ziynet eşyası var, banka hesabında da şu kadar parası var dedik ve bunları deftere yazdık. Acaba yeterli olacak mı?

Bizim amacımız ne? Söz konusu malvarlığı değerlerinin korunmasını ve böylece bu malvarlığı değerlerinin bir gün terekenin taksiminde hak sahiplerine olması gereken şekilde teslimini sağlamak. Bu malvarlığı değerlerinden bazılarında belki de gereken korumayı sadece defter tutarak sağlayamayacağız ve ancak mühürlendikleri takdirde sağlayacağız.

TMK m. 591’i okuma zamanımız geldi. Önce fıkra 1 ile başlayalım:

1-) TMK m. 591/f. 1

“Yazımı yapılan tereke mallarından gerekenler mühürlenir. Mühürlenmeyen mallar için uygun koruma önlemi alınır. Mühür altına alma yazımdan önce de yapılabilir.”

Bu amaçla mahkemece bir değerlendirme yapılmış. Örneğin bazı eşyaların mirasbırakanın işyerinin veya evinin kapısını ya da evindeki veya işyerindeki bir odanın kapısını mühürleyerek muhafaza edilebileceği sonucuna varılmış.

Ya da bazı eşyaların murisin işyerinde ya da evinde bulunan bir dolabı mühürleyerek onun içinde muhafaza edilebileceği sonucuna varılmış. Hatta bir çekmecenin içine konulup çekmecenin mühürlenmesi suretiyle muhafaza edilebileceği sonucuna varılmış. Hepsi olabilir. Böyle bir durumda mahkeme dediğimiz şekilde mühürleme işlemini gerçekleştirecek.

Deftere yazılanların hepsinin mühür altına alınması gerekemeyebilir. Deftere yazılanlardan özellikle bir tehlikeye maruz kalacak olan menkul malların mühürlenmesi, mühür altında bir yerde muhafaza edilmesi söz konusu olabilir. Ama gayrimenkullerin de elbette muhafazası için mühürlenmeleri gerekebilir. Bahçeli bir evin bahçe kapısının mühürlenmesi, bir evin kapısının mühürlenmesi söz konusu olabilir.

Ayrıca mühürlenmiş malların daha önce defteri tutulmadıysa onların da defterinin tutulması gerekecektir.

Mühürlenmeyen mallar için de uygun önlemler alınır diyen bir kanun hükmümüz var bizim. 591. maddemizin 1. fıkrasının 2. cümlesi:

“Mühürlenmeyen mallar için uygun koruma önlemi alınır.”

Bunların da yine muhafazası için uygun koruma önlemlerini sulh hukuk mahkemesi saptayacak.

Şimdi hükmün 2 . fıkrasına bakalım:

2-) TMK m. 591/f. 2

“Tereke mühürlenirken mirasbırakanla birlikte oturanların ihtiyaçları için gerekli eşya bir tutanakla tespit edilip güvenilir kişi olarak kendilerine bırakılır; taşınmazların onların oturmaları için zorunlu olan bölümleri, mühürlemenin dışında tutulur.”

Örneğin mirasbırakanın içinde yıllarca oturduğu bir taşınmazı var. Taşınmazı mühürledik. Tamam. Tamamının mühürlenmesi gerekiyor olabilir. Örneğin evin her yerinde çeşitli sanat eserleri, antika eserler, biblolar, değerli tablolar, el yazması eski yazılar, hilyeler vs. var. Her yer böyle kıymetli eşyalarla dolu. Yani bazı malları yerinden kaldırmak bile onlar için tehlike arz edebilecek. O şekilde muhafaza edelim denilebilir. Tamam. Evi mühürledik. İş bitti.

Ama Őu da dűŐünűlebilir: Evin bir odasında bunları muhafaza edelim, onun kapısını kilitleyelim, műhűrleyelim, hemen arkasından bunların defterini tutalım, geri kalan odalarda da örneęin mirasbırakanla birlikte yaŐayanlar yaŐamaya devam edebilsinler. Bu da olasılık dâhilinde. Medenî Kanunumuzun 591. maddesi bize bunu söylüyor. Biraz önce okudum ama bir kez daha okuyayım. 591. maddenin 2. fıkrası:

“Tereke műhűrlenirken mirasbırakanla birlikte oturanların ihtiyaçları için gerekli eŐya bir tutanakla tespit edilip güvenilir kiŐi olarak kendilerine bırakılır; taŐınmazların onların oturmaları için zorunlu olan bölümleri, műhűrlemenin dıŐında tutulur.”

Demek ki hem taŐınmazlarda mirasbırakanla birlikte yaŐayan kiŐilerin oturmaları için gerekli olan bölümler, műhűrleme dıŐında tutulabildięi ölçűde, műhűrleme dıŐında tutulacak. Hem de bu kiŐilerin yaŐamalarını sürdürmeleri için gerekli eŐyalar var, deęil mi? Mirasbırakanla beraber aynı evde yaŐarken, o evde birlikte kullandıkları masa, sandalye, mutfak eŐyaları vs. var. Televizyon var, buzdolabı var.

Bunların da aynı Şekilde onlara güvenilir kişi sıfatıyla eski tabiriyle yediemin sıfatıyla ne yapılması gerekecek? Teslim edilmesi gerekecek. Onlar bu malvarlığı değerlerini kullanmaya devam edecekler. Aynı Şekilde o evde yaŐamaya devam edecekler. Miras taksim edilinceye kadar bu böyle devam edecek.

Őimdi de hükműn 3. fıkrasına bakalım.

3-) TMK m. 591/f. 3

“Alacaklıların istemi üzerine yapılan műhűrleme, güvence altına alınan miktarla sınırlıdır. Alacaklıya güvence gösterildięi takdirde műhűrleme yapılmaz, yapılmıŐsa kaldırılır.”

Görűldűęű üzere alacaklıların istemi üzerine de műhűrleme yapılabilir. Ancak, alacaklıların istemi üzerine műhűrleme yapılıyorsa o zaman onların alacaklarını teminat altına alacak kadarıyla műhűrleme yapmak gerekir. Kıymet arz eden bütün tereke deęerlerinin műhűrlenmesi söz konusu olamaz. Alacaklıların alacaklarını karŐılayacak orandaki malvarlıęı deęerlerinin műhűrlenmesi söz konusu olur.

Yani diyelim ki kişinin 4 tane taşınmazı var. Bu 4 taşınmazdan biri örneğin içindeki malvarlığı değerleriyle alacaklıların alacaklarını karşılayabilecek kıymette. Alacaklıların tatmini açısından terekedeki bu 4 taşınmazdan sadece 1 tanesini içindeki taşınır malvarlığı değerleriyle birlikte mühürlemek yeterliyse, bu taşınmazı mühürlemekle yetineceğiz.

Hatta kanun koyucu diyor ki: Eğer mirasçılar teminat gösterirlerse, alacaklılara örneğin kefil bulurlarsa, ipotek tesis edilmesini, rehin verilmesini, banka teminat mektubu verilmesini sağarlarsa, vb. o zaman bu mühürleme işlemine ihtiyaç duyulmayacak. Yani ya teminat gösterildiği için mühürleme yapılmayacak ya da daha önce mühürleme yapılmışsa, yeterli teminat gösterilmesi üzerine böyle bir mühürlemenin sona erdirilmesi gerekecek.

III-) Terekenin Resmen Yönetilmesi

Acaba sulh hâkimi hangi hâllerde terekenin resmen yönetilmesine karar veriyor? Terekenin resmen yönetilmesi 592. maddede şöyle düzenlenmiş:

“Aşağıdaki hâllerde sulh hâkimi re’sen mirasın resmen yönetilmesine karar verir:

1. Mirasçılardan birinin uzun süreden beri bulunamaması ve temsilci de bırakmaması hâlinde menfaati gerektiriyorsa, ...”

Mirasçılardan birinin uzun süreden beri bulunamaması ve temsilci de bırakmaması hâlinde o kişinin, o mirasçının menfaati gerektiriyorsa sulh hâkimi terekenin resmen yönetilmesine karar verecek. Bu duruma yukarıda değindim ve örnek verdim, tekrar detayına girmeyeceğim.

Şöyle devam ediyor kanun koyucu:

“2. Mirasta hak sahibi olduğunu ileri sürenlerden hiçbiri mirasçılık sıfatını yeterince ispatlayamazsa veya bir mirasçı bulunup bulunmadığı şüpheli olursa, ...”

Diyelim ki mirasçı olduğunu iddia eden kişiler var. Ama bunlar ne yapamıyorlar? Mirasçılık sıfatlarını yeterince ispatlayamıyorlar. Örneğin nüfus kütüğündeki kayıtları değerlendirip, kesin bir kanıya varmak mümkün olamayabiliyor. Kayıtların eskiliği ya da yeterince açık olmaması nedeniyle.

Ya da şunu düşünelim. Muris geride başka bir mirasçı bırakmadıysa son mirasçı Devlet olacak. Mirasbırakanın Devlet haricinde başka bir mirasçısının mevcut olup olmadığı şüpheli ise bu şüphenin giderilmesi için mahkemeye delillerin sunulması ve bu delillerin mahkemece değerlendirilmesi gerekecek. Bu da tabii belirli bir süreyi gerektirecek. Dolayısıyla kanun koyucu bu noktada da diyor ki durum böyleyse hâkim yine terekenin resmen yönetilmesine karar verir.

Hükmün 3. bendi de şöyle:

“3. Mirasçıların tamamı bilinmiyorsa,”

Yani örneğin bir mirasçı ıskat edilmiş ama ıskat edilen mirasçı ıskatın iptali için dava açmış. Ya da örneğin vefat eden erkeğin evlilik dışı çocuğu var. Babalık davası açmış, mezar açılıyor, DNA testleri yapılıyor, vs. süreç işliyor. Daha henüz ortada kesinleşmiş bir mahkeme kararı yok. Dolayısıyla bu olasılıkta da yine ne söz konusu olabilir? Medenî Kanun m. 592/f. 1, b. 3’teki durum gerçekleşmiş sayılabilir.

Hükmün 4. bendi de şöyle:

“4. Kanunda özel olarak öngörülmüşse.”

Görüldüğü üzere kanun koyucu diyor ki, kanunda özel olarak bir düzenleme varsa o zaman da terekenin resmen yönetilmesine karar verilir.

Hatırlarsanız biz size neyi anlatmıştık? Biz size artmirasçılığı anlatmıştık. Artmirasçılıkta da 523. maddeden söz etmiştik. Hüküm şöyle:

“Önmirasçıya geçen mirasın sulh mahkemesince defteri tutulur.

Mirasbırakan açıkça bağışık tutmadıkça, mirasın önmirasçıya teslimi onun güvence göstermesine bağlıdır. Taşınmazlarda bu güvence, yeterli görüldüğü takdirde miras geçirme yükümlülüğünün tapu kütüğüne şerh verilmesiyle de sağlanabilir.

Önmirasçı güvence göstermez veya artmirasçının beklenen haklarını tehlikeye düşürürse, mirasın resmen yönetimine karar verilir.”

İhtimallerden bir tanesi de bu. Yani ben öğrenci olsam ne yaparım? 592. maddenin 4. bendinin yanına TMK m. 523/f. 3’ü not ederim. Önmirasçı bir teminat göstermiyorsa veya artmirasçının haklarını tehlikeye düşürüyorsa o zaman terekenin olması gereken şekilde artmirasçıya geçmesi için ne yapılabilir? Terekenin resmen yönetilmesine karar verilebilir.

Yine ben öğrenci olsam buraya Medenî Kanun m. 586/f. 1’i de eklerim. Şöyle ki: Gaip olan şahsa bir miras düşüyorsa o zaman da terekenin resmen yönetilmesi gerekiyor. Onu da okuyayım kulağınızda kalsın zamanı gelince zaten anlatacağım:

Kenar başlık “*Gaibe düşen miras*”. Hüküm şöyle, fıkra 1:

“Ortada bulunmayan ve mirasın açıldığı anda sağ olup olmadığı ispat edilemeyen mirasçının miras payı resmen yönetilir.”

Arkadan gelen 2. fıkrayı da söyleyeyim:

“Mirasın açıldığı anda ortada bulunmayanın sağ olmaması hâlinde onun miras payı kendilerine kalacak olanlar, gaipliğe ilişkin sürelerle ve usule uyarak o kimsenin gaipliğine karar verilmesini ve miras payının kendilerine teslimini isteyebilirler.”

Acaba terekenin resmen yönetilmesini gerektiren başka ihtimaller de söz konusu olabilir mi? Evet olabilir ama bence bu kadar yeterlidir.

Biz şimdi gelelim terekeyi yönetmekle görevli kişinin kim olacağına. Uygulamaya baktığımız zaman mahkemelerin terekeyi bizzat yönetmek yerine genellikle bir hukukçuyu tereke yöneticisi olarak atadığına tanık oluyoruz. Bazı terekelerde özellikle büyük terekelerde hukukçunun yanı sıra mali müşavirlerin de yönetici olarak atandığını görüyoruz.

Büyük terekelerde, örneğin Zeki Müren'in terekesinde hem bir hukukçunun hem de bir muhasip kişinin, tereke yöneticisi olarak atandığını basından biliyoruz.

Tereke yöneticisinin en temel görevi terekeyi özenle yönetmek. Örneğin bir taşınmaz var, çürümeye terk edilmemesi lazım, korunması lazım. Camı kırılmış, camının takılması lazım, kapısı kırılmış, kapısının yaptırılması lazım, kiraya verilmiş, kira gelirlerinin toplanması lazım. Kiracı çıkmış, yeni kiracı bulunması lazım. Kiracı kira bedellerini ödemiyor, kira bedellerinin ödenmesi için icra takibi yapılması ya da dava açılması lazım.

Kiracı kira bedellerini ödemediği için artık tahliye gerekiyor, tahliye için bir tahliye davası açılması gerekiyor. Toplanan kiralardan, gelir vergisinin ödenmesi gerekiyor. Ya da murisin başkaca alacakları var onların tahsili için gereken iş ve işlemlerin yapılması lazım. Murisin borçları var diyelim ki, onların da ödenmesi lazım.

Bu işlemlerin zamanında ve gereği gibi yapılması için icap eden tüm özenin gösterilmesi gerekir.

Uygulamada ben daha bir sulh hukuk hâkiminin bir terekeyi bizzat yönettiğine tanık olmadım. Uygulamada böyle deyim yerinde ise “profesyonel” tereke yöneticileri var. Tereke onlar tarafından yönetiliyor.

Elbette bunlar ücret mukabilinde yapılan işler. Tereke yöneticileri hemen hemen daima bir ücret isterler. Bu ücret de terekeden karşılanacak diyoruz. Medenî Kanunumuzun 592. maddesinin son fıkrası buna ayrılmış. Diyor ki kanun koyucu:

“Sulh hâkimi, terekeyi yönetmekle görevlendirilen kimseye, istemi hâlinde, terekeden karşılanmak üzere uygun bir ücret ödenmesine karar verir.”

Başka acaba kimler tereke yöneticisi olabiliyorlar? Kanun koyucu diyor ki, mirasbırakan, terekesinin tamamı için bir vasiyeti yerine getirme görevlisi atamış olabilir, eğer muris böyle bir vasiyeti yerine getirme görevlisi atadıysa genellikle bir vasiyetname yaptı demektir. O vasiyetnamede örneğin vakıf kurulmasını istedi, bir şahsa bir miktar para ödenmesini, bir başka şahsa bir taşınmazın mülkiyetinin nakledilmesini istedi, bir öğrenciye burs verilmesini istedi, paylaşılma kuralları

koydu, “oğlum şirkette hak sahibi olamasın, kızım şirkette hak sahibi olsun” dedi vs. Bütün bunları yaparken de dedi ki: “Bütün bu son arzularımı yerine getirmesi için Bay Ü’yü vasiyeti yerine getirme görevlisi olarak atıyorum.” dedi.

Mirasbırakan böyle tüm tereke bakımından yetkili bir vasiyeti yerine getirme görevlisi atadıysa Medeni Kanunumuz diyor ki bu kişinin önemli bir engeli yoksa, sulh hukuk mahkemesi onu terekeyi yönetmekle görevlendirilir, ona bu görevi verir. TMK m. 592/f. 2 şöyle:

“Mirasbırakan terekenin tamamı üzerinde yetkili olmak üzere vasiyeti yerine getirme görevlisi atamış ise, önemli bir engel bulunmadıkça terekenin yönetimi ona verilir.”

Yani baktığınız zaman büyük bir terekede ailenin böyle yaşını başını almış ailede saygı gören bir aile büyüğü vasiyeti yerine getirme görevlisi olarak atanmış olabilir. Örneğin, üçüncü şahıs olan Ü’ye şu kadar burs verilsin, tereke paylaşılırken şu taşınmaz oğluma, şu taşınmaz kızıma ait olsun gibi birtakım arzuların yerine getirilmesi bakımından bu yaşlı başlı aile büyüğü görevlerini yerine getirebilir.

Ama bu kişinin, örneğin büyük bir terekede, 5 tane taşınmazın kiraya verilmesi, kiralarının toplanması, taşınmazların bakımının yaptırılması gibi süreçlerde zihinsel gücü de fiziksel gücü de yeterli olamayabilir. Dolayısıyla kanun koyucu diyor ki önemli bir engel bulunmadıkça terekenin yönetimi vasiyeti yerine getirme görevlisine bırakılır aksi takdirde terekeye yine yönetici atanır.

Aynı şekilde bir başka ihtimal de şudur: Mirasbırakanın kendisinin velayet ya da vesayet altında olması halinde velinin veya vasinin tereke yöneticisi olarak atanması söz konusu olabilir. TMK m. 592/f. 3’e göre:

“Mirasbırakan velâyet veya vesayet altında idiyse; veli veya vasi bir sakınca olmadıkça terekenin yönetimiyle görevlendirilir.”

Mirasbırakan velayet altında olabilir. Veya vesayet altında olabilir. Hatta hatırlarsanız ergin bir çocuk vesayet altına alınması gerektiğinde prensip itibarıyla ne yapılabilir? Velayet altında bırakılabilir, değil mi?

Yani muris velayet veya vesayet altında olabilir. Muris velayet veya vesayet altındaysa kanun koyucu diyor ki onun terekesinin yönetimini ben kime bırakıyorum? Onun velisine veya vasisine bırakıyorum. Ama bu noktada da hemen şunu söylüyor: *Veli veya vasi bir sakınca olmadıkça terekenin yönetimiyle görevlendirilir.*

Buna da şöyle bir örnek verelim, ne yazık ki uygulamada hep görüyoruz. İyi insan da çok kötü insan da. Örneğin evlatlardan biri, babası yaşlanıp muhakemeye yeteneğini kaybetmeye başladığında, zihinsel olarak onu yavaş yavaş ele geçiriyor. Onun malvarlığı değerlerini satıp devretmek için elinden vekaletnameler alıyor. O vekaletnamelerle malvarlığı değerlerini daha onun sağlığında elden çıkarıp satış bedellerini kendi menfaati için harcayabiliyor.

Bir süre sonra babası daha da yaşlandığında onun vesayet altına alınmasını ve kendisinin babasına vasi olarak atanmasını sağlayabiliyor. Böylece babasının malvarlığı değerlerini çekip çeviriyor, yönetiyor.

Evet vasi denetim altında, evet vasinin mutlaka bir hesap vermesi gerekiyor, sorumluluğu var. Onun malvarlığının zararı karşılamaya yetmediği hallerde Devletin ikincil (tâli) sorumluluğu devreye giriyor, mahkemelerin sorumluluğunun söz konusu olması ihtimalinde Devletin asli sorumluluğu söz konusu oluyor (TMK m. 468).

Ama eninde sonunda şuraya gelmek istiyorum: Bu kötü niyetli evlat, zaten babası yaşlandığında onun malvarlığını hukuka ve ahlaka aykırı şekilde kendi kişisel menfaati için harcamış bir kişi. Şimdi vesayet altına alındıktan sonra da ne yapacağını Allah biliyor!

Şimdi biz terekeyi deyim yerindeyse bu kişiye emanet edersek onun diğer mirasçıların haklarını ihlal edeceği adeta aşıkâr. Bu durumda onu tereke yöneticisi olarak atamamak gerekir.

Esasen kanun koyucu şöyle düşünüyor değil mi? Mirasbırakan vesayet altında idiyse vasisi terekeyi yönetecek. Zira vasi, murisin sağlığında onun malvarlığı değerlerinin yönetimi ile ilgili olarak epey bilgi ve tecrübeye sahip idi. Vefattan sonra da yönetim işlerine o devam etsin.

Ancak hangi şartla? Atanmasında bir sakınca bulunmadığı takdirde. Böyle bir sakınca varsa, tereke yöneticisi olarak bir başka kişi atanacak.

Veli için de durum aynı. Kişi, mirasbırakanın sağlığında velisi olarak zaten ona ait malvarlığı değerlerini kanuni temsilci sıfatıyla yönettiği için bu konuda bilgi ve tecrübe sahibi olabilir. Onun vefattan sonra da yönetim işine devam etmesi isabetli bulunabilir.

Ama veli de velayet altındaki kişinin bazı mallarını hiçbir ihtiyaç yokken paraya çevirmiş ve bu paraları kendi çıkarı doğrultusunda harcamış bir kişi ise ne yapacağız? Böyle bir velinin velayet altındaki kişinin vefatından sonra onun terekesi üzerinde söz sahibi olması diğer mirasçılara zarar verebilir.

Bu ihtimalde de mahkemenin veliyi tereke yöneticisi olarak atamaması gerekir. Tereke yöneticisi olarak yine başka bir kişinin atanması gerekir.
